

بەغدا؛ گەرانەوہ بو 2006؟

17-06-2021

نووسەرەکان

ناوہندی لیکۆلینەوہی رووداو

کورتە : پاش چەندین قوناغ لەبانگەشەي تێپەراندنی گرزئیە تایفیەکان و لە سەرۆبەندی بانگەشەکردن بو ھاوپەیمانیی "بەرفراوان" و "سەرۆو تایفی" لە ھەلبژاردنە چاوەروانکراوہکەي تشرینی 2021، کەچی جارێکیتر دلەخورتی و تارمایی پیکدادانی مەزھەبی لەسەر بەئامانجگرتنی سیمبولە مەزھەبیەکان بالی بەسەر شاری بەغدا کیشایەوہ. گرزئیەکانی ئەم ھەفتەيە لەکۆمەلێک بانگەشەي سەر سۆشیال میدیاوہ ھات کە یەکیکیان ھاشتاگی "پروخییەتی مەنسور" و ئەویتر بانگەشەبوو بو "رووخاندنی مەزاری ئەبو حەنیفە" بەوپییەي کە ناکریت دراوسیی "ئیمام کازم" بێت!

پاش چەندىن قۇناغ لەبانگەشەى تىپەپاندنى گىزىيە تايغىيەكان و لە سەروبەندى بانگەشەكردن بۇ ھاوپەيمايىتى "بەرفراوان" و "سەروو تايغى" لە ھەلبۇزاردنە چاوپەروانكراوھەكەى تىشرىنى 2021، كەچى جارىكىز دلەخورتى و تارمايى پىكدادانى مەزھەبى لەسەر بەئامانجگرتنى سىمبولە مەزھەبىيەكان بالى بەسەر شارى بەغدا كىشايەوھە. گىزىيەكانى ئەم ھەفتەيە لەكۆمەلنىك بانگەشەى سەر سۇشايال مېدياوە ھات كە بەكىيان ھاشتاگى "پروخىت بى مەنسور" و ئەويتىر بانگەشەبوو بۇ "رووخاندنى مەزارى ئەبو حەنىفە" بەھوپىيە كە ناكىرتى دراوسىيى "ئىمام كازم" بىت!

لە ھەفتاكاندا ھۆكۆمەتى بەعس، پەيكەرىكى ۋەك بەشكىك لەكولتورى شار بۇ ئەبوجەغفەرى مەنسور، دووھەمىن خەلىفەى عەباسى و دامەزىنەرى شارى بەغدا دروستكردووھە، بەئام لە دواى 2003 ، بەر تەقىنەوھە و توندوتىزىيە تايغىيەكان كەوت چۆنكە بە سىمبولىكى سوننە دەزانرىت كە ئازارى ئىمامەكانى شىعەى داوھە. ئىستاش كە لەدواى 2008وھە نۆزەن كراوھەتوھە، بووھتە مەكۆى گىزىيەكى نوپى مەزھەبى. بەھەمانشۆھەى مەزگەوت و مەزارى ئەبو حەنىفە كە لەگەرەكى ئەعزەمىيەى دراوسىيى كازمىيەى شىعەنشىنەو، بەكىكە لە بىنكە و قەللكانى عەرەبى سوننە لە بەغداى پائتەخت.

ھىزە نىزامىيەكانى دەولەت شوورەيەكى قايمىان بۇ مەزگەوتى ئەبو حەنىفە كىرد، بەئام ھۆكۆمەت ھىچ ھەنگاۋىكى پى نەنرا بۇ لىپچىنەوھە لەوانەى كە ئەم ھەرەشانەيان فرىدايە سۇشايالىمىدىا و ھاشتاگىان بۆكرد. كۆمەلنىك لە پياۋانى ئاينى و ماقوللانى شارى كازمىيەى شىعەنىش، بۇ دلنەوايى و ھاوھەلۆيىستى لەگەل خەلك چۆنە گەرەكى ئەعزەمىيە. سەدرييەكان كە لە سالانى شەرى تايغىدا زۆرتىن ناويان دەھات، دژايەتى خۇيان بۇ ئەو بانگەشانە راگەياندووھە، بەئام ئەمە ھىچى لەو راستىيە نەگۆرى كە ھەموو ئان و ساتىك بارودۆخى بەغدا لەبەردەم ئەگەرى گەرانەوھەدايە بۇ سەروبەندى پىكدادانى تايغى ھاوشىوھەى سالانى (2006_2008) بەتايبەت كە ھەلبۇزاردنىكى جومگەيى لەبەردەرگايە و، دەكرىت گوتارى تايغى و پالەوانبازى مەزھەبى كەرەستەيەك و رىكلامىكى باش بىت بۇ زۆرىك لەو ھىزە سىياسىيانەى كە ئەمە ئاسانترىن رىگەى كاركردنىانە.

دىدېك ھەپە پىيوايە ئەوھى مەترسى پىكدادانى تايغى زياتر دەكات، راستىيەكە كە جومگە ھۆكۆمەت شىعە و سوننەكان لە 18 سالى رابردوودا پرۆزە و دەسكەوتى گەرەى ئەوتۆيان نىيە بىكەنە ھەوئىنى بانگەشە بۇ ھەلمەتى ھەلبۇزاردنى ئەمجارە، لە ئىستاشدا بارى دارايى ۋلەت بەدۆخىكى دژواردا گۆزەر دەكات چۆنكە، سەربارى بەرزىوونەوھى نىرخى ئەوت بۇ سەروو 70 دۆلار، ھىشتا عىراق 1.5 مىليار دىنار كورتهينانى مانگانەى ھەپە (خەرجى 9 تىرلۆن و داھات 7.5 تىرلۆن دىنارە _ دارايى پەرلەمان)، ئەو بەرزىوونەوھى نىرخى ئەوتەش كە روويداۋە، بەشى زۆرى بۇ خەرجى بەكاربردن و ھەلگىشنى ژمارەى فەرمانبەران دەروات، ئەمەش ۋادەكات كە سەقى گەفت و بەلئىنەكان بۇ چوارسالى داھاتو ۋەك جاران كراوھە نەبن يان جىگەى برواي دەنگدەران نەبن. لەم دۆخەشدا ختوكەدانى ھەستى تايغى و گەرانەوھە بۇ گىزىيەكانى پەيوەست بە بىروباۋەر و سروتى خەلك، مىكانىزم و رىگاچارەيەكى گونجاۋن بۇ ئەوانەى لە ھونەرى بانگەشە و سايكۆلۆژىيە رووكەش بىنانەى خەلكى عىراق شارەزان.

لەپاش تىكشكاندىن داعش و ھەلبۇزاردنى (2018)، ھەندېك ھىزى سىياسى لەناو ھەردوو پىكھاتەى شىعە و سوننە دروشمى "نىشتمانى بوون" يان بەرزكردوھە، ھەندىكىشيان ھەولياندا بەر لە ھەلبۇزاردن ھاوپەيمايىتى تىكەل دروستبەكەن لە سى پىكھاتە سەرەكەيەكەى عىراق (شىعە، سوننە، كورد)، ئەمەشيان كىردە مۆدىلى گوتارى نوپى ھەلبۇزاردن، بەئام سەرجم ئەم دروشمانە لەبەردەم تاقىكردنەوھى تۆمارى لىست و ھاوپەيمايىتىيەكانى كۆمىسۆن ورد و خاش بوون. ئەوھتا لەو 44 ھاوپەيمايىتىيەكى كە لە ھەناۋى 267 حىزبى سىياسىيەوھە لەدايكبوون، ھىچيان سوپرايىزى گەرەيان لە تىپەپاندنى تايغەگەرى تىدا نىيە و، ھەر ۋەك جاران كىبرىكى و دابەشبوون لەنىۋان پىكھاتەكان خۇياندايە. لەنمونەى دابەشبوونى شىعە بۇ چوار ھاوپەيمايىتى ديار و سەرەكى (سەدر، فەتح، ھەكىم _ عەبادى، مالىكى) سوننەكانىش بەسەر ھاوپەيمايىتى سەرگىردەكانى (خەنجەر و ھەلبوسى و نوجىفى) و ھەندىج وردە ھاوپەيمايىتىيە، ھىزە كوردىيەكانىش بەھەمانشۆھەى و سەرجمەيان بەنىازن پاش ھەلبۇزاردن ۋەك جاران ھاوپەيمايىتى دابەشكردنى پلەو پۆستەكان لەگەل ھاوتا شىعە و سوننەكانىاندا بىكەن و ھىچيان بەر لەھەلبۇزاردن لەگەلئاندا ئاۋىتە نەبوون.

ھەرچەندە لەئىستادا مشتومرى سەرى پەيكەرەكەى مەنسور و ئاشوبى ھەرەشەكردن لەمەزگەوتى ئەبو حەنىفە كپ كراوھەتوھە، بەئام لەگەل گەرمبوونى تاي ھەلبۇزاردندا ئەم جۆرە بەرىكەوتن و گىزىيانە تەنھا لەنىۋان شىعە و سوننەدا نامىنن و ئەگەرى زۆرىش ھەپە پەلبكىش بۇ دەمەقالەى ھەردوو پىكھاتەى كورد و عەرەبىش بەتايبەت لەناۋچەى جىناكۆك كە كىشەى كە لەكەبووى زۆرى تىدايە و، ئەمەش بەكىكە لە وىستگە چاوپەروانكراوھەكەى ھەلبۇزاردنە چاوپەروانكراوھەكەى تىشرىن كە بەشى زۆرى ھىزە مەدەنى و عەلمانىيەكانى شىعە بايكۆتىان كىردوھە و گۆرەپانىان بۇ ھىزە كۆنەكانىان چۆلتىر كىردوھە.